

Овдій Сергій Михайлович,
учитель географії Черкаської спеціалізованої школи I-III ступенів №33 ім. В. Симоненка
Черкаської міської ради Черкаської області
Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти
(автори: Запотоцький С. П., Карпюк Г. І., Гладковський Р. В. та ін.) 2022 р. За Державним
стандартом базової середньої освіти, 2020 р.

8 клас
Географія
ПРОСТІР – ТЕРИТОРІЯ – ДЕРЖАВА
ГР 3. Усвідомлюю закономірності природи
Варіант 1

Початковий та середній рівні

Завдання з вибором ОДНІЄЇ правильної відповіді.

1. Ваша сім'я планує подорож до Європи автомобілем.

Батько каже, що треба взяти з собою документи для перетину кордонів, але не всі кордони однакові. Він пояснює, що у Європі існує Шенгенська зона – територія 29 країн, де громадяни можуть вільно переміщуватися без паспортного контролю. Проте деякі європейські країни не входять до цієї зони і мають звичайний прикордонний контроль. Тому на деяких кордонах вас просто пропустять, а на інших – ретельно перевірятимуть документи.

Оберіть правильне пояснення, чому деякі державні кордони в Європі мають різний режим перетину.

- А через різні часові пояси
- Б через різні міжнародні угоди між країнами
- В через різний рівень економічного розвитку
- Г через різні мови населення

2. Ви працюєте помічником географа в дослідницькому інституті, який вивчає особливості розселення в Київській області.

Ваше завдання – допомогти підготувати звіт про зміни в типології населених пунктів після адміністративної реформи 2020 р. Керівник проекту пояснює, що нова класифікація враховує не тільки кількість населення, а й тип забудови, що є важливим для планування інфраструктури та соціальних послуг.

Особливу увагу слід звернути на населені пункти, які знаходяться на межі між різними типами. Ваш керівник розповідає про цікавий випадок: «У нас є населений пункт із 16800 жителями, який має змішану забудову – є і приватні будинки з городами, і невеликі багатоповерхівки, розвинена соціальна інфраструктура. Раніше це було селищем міського типу, але після реформи класифікація змінилася».

Оберіть тип населеного пункту, до якого він належатиме згідно з новою класифікацією?

- А Село, оскільки має садибну забудову.
- Б Місто, оскільки має понад 10 тис. жителів та розвинену інфраструктуру.
- В Селище, оскільки має змішану забудову.
- Г Селище міського типу, оскільки так було раніше.

3. Ваш клас вивчає причини конфліктів між країнами. Учитель запропонував проаналізувати різні ситуації та, визначивши типи конфліктів, обрати той, який найчастіше призводить до збройних дій у сучасному світі.

Ситуація 1: Дві країни сперечаються про права на видобуток нафти на морському шельфі.

Ситуація 2: Держави не можуть домовитися про проходження лінії кордону в гірській місцевості.

Ситуація 3: Країни мають суперечності через різні погляди на права людини та демократію.

Ситуація 4: Конфлікт виник через переселення національних меншин.

А Економічні конфлікти (за ресурси).

Б Ідеологічні конфлікти (за цінності).

В Етнічні конфлікти (за національність).

Г Історичні конфлікти (за історію).

Достатній рівень

4. Учні досліджують особливості адміністративно-територіального устрою різних країн світу для підготовки проєкту «Як керують державою». Учитель розповів про дві країни з різними системами управління.

Німеччина – федеративна держава, що складається з 16 земель. Кожна земля має свій парламент, уряд і може самостійно вирішувати питання освіти, культури, охорони здоров'я. Площа: 357,022 км². Населення: 83 млн осіб.

Франція – унітарна держава з 18 регіонами, які мають обмежені повноваження. Майже всі важливі рішення приймаються в Парижі – столиці країни. Регіони виконують в основному адміністративні функції. Площа: 643,801 км². Населення: 68 млн осіб.

Чому Німеччина обрала федеративний устрій, а Франція залишається унітарною державою?

А Федеративний устрій підходить тільки для великих за площею країн.

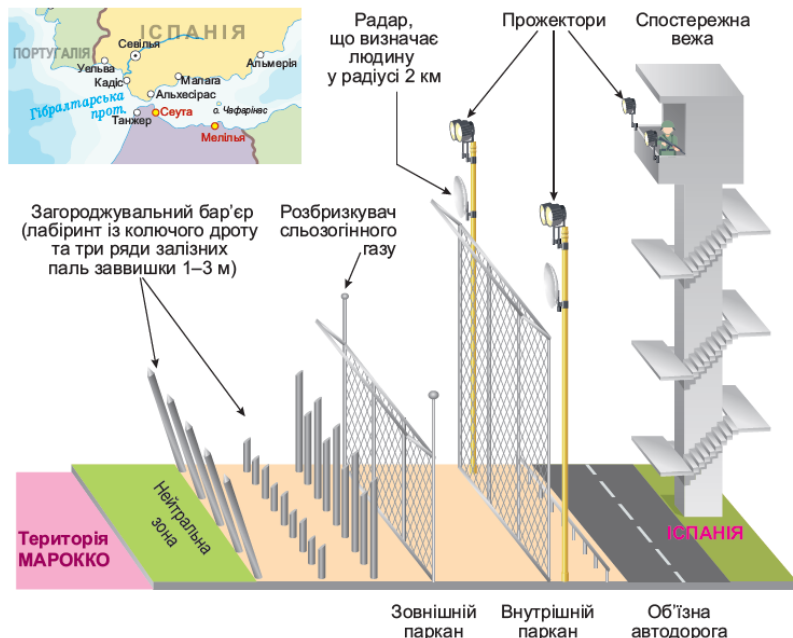
Б Історичні традиції та культурні особливості впливають на вибір форми державного устрою.

В Унітарні держави завжди краще керують своїми територіями.

Г Кількість населення визначає форму державного устрою.

5. Студенти вивчають функції державних кордонів та їх вплив на міжнародні відносини. Викладач показав схему організації захисту кордону між Іспанією та Марокко навколо іспанських міст Сеута і Мелілья в Африці.

На схемі видно складну систему захисту: загороджувальний бар'єр з колючого дроту та залізних паль (1-3 м), два паркани (зовнішній та внутрішній), нейтральну зону, радар що визначає людину в радіусі 2 км, прожектори, спостережну вежу, розбризкувач сльозогінного газу та об'їзну автодорогу.

Ця територія є спірною, формально це – іспанські міста на африканському континенті, але Марокко вважає їх своїми землями. Тисячі африканців намагаються потрапити через цей кордон до Європи в пошуках кращого життя.

Оберіть головну причину створення такої складної системи захисту кордону?

А Захист від військового вторгнення з боку Марокко.

Б Контроль міграційних потоків та підтримка територіальної цілісності.

В Розвиток туристичної індустрії в регіоні.

Г Демонстрація технологічних досягнень Іспанії.

Високий рівень

6. Ваш клас бере участь у міжнародному проєкті «Молодь за мир» і досліджує роль географічного положення у формуванні зовнішньої політики держав. Вам доручили проаналізувати геополітичну ситуацію навколо України та запропонувати шляхи зміцнення безпеки нашої держави.

6.1. Проаналізуйте довжину кордонів України та визначте країну, яка має найдовші спільні кордони з нашою державою.

- А Польща
- Б Молдова
- В Румунія
- Г росія

6.2. Установіть відповідність між етапами зовнішньої політики України та їх характеристиками.

	Етап		Характеристика
1	2003-2013 рр.	А	Початок активних переговорів про членство в ЄС
2	2014-2021 рр.	Б	Декларування багатовекторності та балансування
3	2022-2024 рр.	В	Поглиблення асоціації з ЄС, отримання безвізу
4	2024-... рр.	Г	Захист від агресії, отримання статусу кандидата в ЄС

6.3. Назвіть міжнародну організацію, до якої Україна подала заявку на пришвидшений вступ у вересні 2022 р. і яка займається питаннями колективної безпеки та оборони.
(Відповідь упишіть словом-аббревіатурою з великих літер.)

Критерії оцінювання

Критерії оцінювання									
Рівні	Початковий і середній			Достатній		Високий			Усього балів
№ТЗ	1	2	3	4	5	6			
						6.1.	6.2.	6.3.	
Відповіді	Б	Б	А	Б	Б	Г	1-Б, 2-В, 3-Г, 4-А	НАТО	
Бали	1	1	1	2	2	1	2	2	12

Варіант 2

Початковий та середній рівні.

Завдання з вибором ОДНІЄЇ правильної відповіді.

1. Ваша родина планує переїхати до іншого міста через роботу батька.

Мама розповідає, що у новому місті все буде інакше – інша мова спілкування в установах, інші документи для оформлення, навіть інші гроші. Виявляється, що ваша родина переїжджає не просто в інше місто, а в іншу країну – до Польщі. Мама пояснює, що між Україною та Польщею існує державний кордон, який розділяє дві незалежні держави з різними законами, мовами та валютами, хоча обидві країни підписали багато міжнародних угод про співпрацю.

Оберіть правильну відповідь, що головним чином визначає різницю в законах, мові та валюті між Україною та Польщею.

- А Різна кількість населення.
- Б Наявність державного суверенітету у кожної країни.
- В Різні природні умови.
- Г Різна площа територій.

2. Ви працюєте в міській раді та допомагаєте готувати документи для зміни статусу населеного пункту.

Ваш керівник пояснює: «До нас звернулося керівництво населеного пункту з проханням змінити його статус. Зараз там проживає 8500 осіб, але планується будівництво нового житлового масиву, після чого кількість жителів збільшиться до 12000. Також планується

реконструкція центральної частини з будівництвом багатоповерхівок замість приватних будинків.»

Ваш керівник нагадує критерії згідно з реформою 2020 р.: міста мають понад 10 тис. жителів і переважно компактну забудову, селища – понад 5 тис. жителів і переважно садибну забудову, села – менше 5 тис. жителів і садибну забудову.

Оберіть рішення про тип, який отримає цей населений пункт за чинною класифікацією після завершення реконструкції.

А Залишиться селом, оскільки зберігається садибна забудова.

Б Стане містом, оскільки матиме понад 10 тис. жителів та компактну забудову.

В Стане селищем, оскільки це проміжний статус.

Г Статус не зміниться, оскільки реконструкція не впливає на класифікацію.

3. Студенти-міжнародники вивчають причини виникнення конфліктів між державами. Викладач розповів про різні ситуації з сучасного світу та попросив визначити типи конфліктів. Після ознайомлення з ситуаціями визначте тип конфліктів, який найчастіше переростає у збройні дії у ХХІ ст.

Ситуація 1: Індія та Пакистан не можуть домовитися про контроль території Кашміру.

Ситуація 2: Країни Близького Сходу сперечаються про права на видобуток нафти в Перській затоці.

Ситуація 3: США та Китай мають суперечності через різні підходи до торгівлі та технологій.

Ситуація 4: Конфлікт в Судані виник через протистояння різних племен та релігійних груп.

А Територіальні конфлікти (за контроль земель).

Б Торговельні конфлікти (за ринки збуту).

В Релігійні конфлікти (за віросповідання).

Г Історичні конфлікти (за історію).

Достатній рівень

4. Учні досліджують різні форми державного устрою в рамках проєкту «Як організована влада в різних країнах». Учитель розповів про дві країни з протилежними системами управління.

США – федеративна держава, що складається з 50 штатів. Кожен штат має свій парламент, губернатора і може самостійно вирішувати питання освіти, охорони здоров'я, місцевого оподаткування. Штати мають реальні повноваження та власні бюджети. Площа: 9,5 млн км². Населення: 334 млн осіб.

Польща – унітарна держава з 16 воєводствами, які виконують адміністративні функції. Важливі рішення приймає центральний уряд у Варшаві, але місцеві органи мають певні повноваження в освіті та культурі. Площа: 312,696 км². Населення: 38 млн осіб.

Визначте домінуючий чинник впливу на ефективність державного управління: форма устрою чи реальні повноваження регіонів.

А Тільки федеративний устрій забезпечує ефективне управління.

Б Реальні повноваження місцевих органів важливіші за формальну назву устрою.

В Унітарні держави завжди краще управляють територією.

Г Розмір території автоматично визначає форму державного устрою.

5. Ваш клас аналізує сучасні методи охорони державних кордонів. Учитель показав приклад кордону між США та Мексикою, де збудована стіна довжиною понад 1000 км.

Причини будівництва: щороку сотні тисяч мексиканців та жителів інших країн Латинської Америки намагаються незаконно потрапити до США в пошуках роботи та кращого життя. Американський уряд побудував стіну заввишки 6,4 метра з прикордонною охороною, камерами спостереження та датчиками руху.

Наслідки: кількість незаконних переходів кордону зменшилася, але не припинилася повністю. Люди шукають інші, часто небезпечніші шляхи. Мексика критикує цю стіну як порушення прав людини.

Оберіть головну причину будівництва захисних споруд на сучасних державних кордонах.

А Демонстрація військової могутності країни.

Б Регулювання міграційних потоків та економічний захист.

В Підготовка до військових дій проти сусідів.

Г Розвиток будівельної індустрії в прикордонних регіонах.

Високий рівень

6. Студенти готують міжнародну презентацію на тему: «Україна на перехресті цивілізацій» для партнерського університету в Німеччині. Вам потрібно проаналізувати геополітичне становище України та пояснити, чому наша країна є стратегічно важливою для Європи.

6.1. Визначте країну-сусідку України, яка має найкоротші спільні кордони з нашою державою.

- А Словаччина
Б Молдова
В Білорусь
Г Румунія

6.2. Установіть відповідність між етапами європейської інтеграції України та їх змістом.

	Етап		Зміст
1	2003 р.	А	Початок переговорів про членство в ЄС.
2	2014 р.	Б	Декларування європейського та євроатлантичного курсу.
3	2017 р.	В	Набрання чинності угоди про асоціацію з ЄС.
4	2024 р.	Г	Запровадження безвізового режиму з ЄС.

6.3. Назвіть країну-сусіда України, яка має найдовший спільний кордон з нашою державою та є джерелом військової агресії з 2014 р.

(Відповідь упишіть словом з маленької літери у Н.в. одн.)

Критерії оцінювання

Критерії оцінювання									
Рівні	Початковий і середній			Достатній		Високий			Усього балів
№ТЗ	1	2	3	4	5	6			
						6.1.	6.2.	6.3.	
Відповіді	Б	Б	А	Б	Б	А	1-Б, 2-В, 3-Г, 4-А	росія	
Бали	1	1	1	2	2	1	2	2	12

Використані джерела

1. PISA: природничо-наукова грамотність / уклад. Т. С. Вакуленко, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко, С. А. Новікова; перекл. К. Є. Шумова. Київ: УЦОЯО, 2018. 119 с.
2. Вовк В. Ф. Географія. 8 клас. Компетентнісно орієнтовані завдання / В. Ф. Вовк. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 48 с.
3. Гільберг Т. Г. Географія : підруч. для 8-го кл. закл. заг. серед. освіти / Тетяна Гільберг, Андрій Довгань, Валерій Совенко. Київ : Генеза, 2025. 258 с.
4. Запотоцький С. П. Географія : підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти / Запотоцький С. П., Зінкевич М. В., Совенко В. В., Гілецький Й. Р., Мозіль О. В.; наук. ред. К. В. Мезенцев, І. С. Круглов. Тернопіль : Астон, 2025. 272 с.
5. Паливода Н. Суд в США заблокував витрату \$1 млрд Пентагону на стіну на кордоні з Мексикою / Надія Паливода. URL: <https://mind.ua/news/20197678-sud-v-ssha-zablokuvav-vitratu-1-mlrd-pentagonu-na-stinu-na-kordon-ni-z-meksikoyu> (дата звернення: 12.07.2025).
6. Стенб'юрі С. 501 факт, який треба знати з географії / пер. К. Крапка. Львів : Видавництво Старого Лева, 2020. 256 с.